

Lagar och tillämpning när det gäller nyanländas skolgång

Skollagen och Gymnasieförordningen reglerar skolans verksamhet. Dessa anger vilka rättigheter man har som elev och vilka skyldigheter huvudman och rektor har.

Migrationsverket verkställer sedan Riksdagens och Regeringens beslut gällande ersättningar till huvudmän.

Det är viktigt att skilja på dessa olika ansvarsområden.

Asylsökande elevers rätt till skolgång

Som asylsökande elev har man rätt att påbörja studier på gymnasiet språkintröduktion så länge man inte fyllt 18 år. Man är endast behörig till språkintröduktion som nyanländ.

Språkintröduktion är en av fem inriktningar på Intröduktionsprogrammet.

Nämnden beslutar om en plan för Intröduktionsprogram, där programmens syfte, huvudsakliga innehåll och längd är fastställd.

En asylsökande elev har rätt att slutföra den inriktning/studieplan man påbörjat, men har man fyllt 18 år, har man inte rätt att påbörja utbildning på någon ny inriktning på intröduktionsprogram, eller på nationellt program. Migrationsverket ersätter kostnader för studierna till dess att eleven slutfört sin studieplan/inriktning.

En kommun har däremot möjlighet att erbjuda fortsatt utbildning för en asylsökande över 18 år, men inga medel utgår från Migrationsverket i detta fall.

Den plan för intröduktionsprogram som är fastställd i Piteå kommun anger att:

Språkintröduktion är 2-årig med möjlighet till förlängning om det finns pedagogiska skäl för detta.

Preparandautbildning är 1 år.

Yrkesintröduktion är 2 år, med möjlighet till förlängning om det finns skäl för detta. (Ofta går eleverna vidare in på nationellt program eller ut i arbete, och de fåtal elever som är kvar i åk 3 och önskar fortsätta, försöker man hitta lösningar för och integrera dem i nationella program, ibland i kombination med praktik.

Eleverna har också en *individuell* studieplan. Där framgår vilka ämnen eleven läser och som de ska ha betyg i. Planen för intröduktionsprogram är dock grunden för den *individuella* studieplanen. Huvudsakligen läser eleverna i åk 1 Svenska som andraspråk. Den individuella studieplanen skrivs kontinuerligt om, när det beslutats om vilka ämnen som ska ingå för den enskilde eleven.

Om en asylsökande elev skrivits upp i ålder och det skulle visa sig att de påbörjat sin utbildning efter det att de fyllt 18 år, så ersätter inte Migrationsverket kommunen för kostnader för skolgång från och med uppskrivningsdatumet. Detta kan vara mycket knepigt att hantera eftersom:

1. Migrationsverket har sekretess och får inte lämna ut uppgift om en elev blivit uppskriven.
2. Det är i så fall upp till skolan att kontinuerligt kontrollera elevernas LMA-kort.
3. Skollagen säger att de har rätt att slutföra den utbildning (inriktning/studieplan) de påbörjat, så egentligen har vi inte något alternativ än att låta dem gå kvar, men vi kanske inte får ersättning för dem?

Elever till nationellt program

Erfarenhetsmässigt har ca fyra procent av de nyanlända eleverna tagit sig vidare till nationellt program. I dagsläget har vi 4-5 elever som kommer att göra sig behöriga till hösten. För att vara behörig till nationellt program krävs att eleven:

1. Till **yrkesförberedande program** är behörig i matematik, Svenska eller Svenska som andra språk, engelska och minst fem andra grundskoleämnen.
2. Till **högskoleförberedande program** är behörig i matematik, Svenska eller Svenska som andra språk, engelska och minst nio andra grundskoleämnen. Beroende på vilket program eleven söker kan det vara specifika krav på vilka ämnen som måste vara godkända.
3. Eleven måste också ha påbörjat sin utbildning på nationellt program, "under tiden till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år". (Skollagen 2010:800 5 kap. 5 §). I praktiken innebär detta att de senast hösten när de är eller ska fylla 19 år kan påbörja sin utbildning.

Punkt tre innebär alltså att många av de nyanlända eleverna hinner falla för åldersstrecket till nationellt program. När de gäller de asylsökande som kommit under senare tid, har de flesta en längre skolbakgrund, och förväntas snabbare kunna ta sig fram i skolsystemet.

Elever med PUT eller TUT

En elev som får Permanent uppehållstillstånd (PUT), eller Tillfälligt uppehållstillstånd (TUT), betraktas som vilken svenskfödd elev som helst i skollagstiftningen. De kan gå igenom skolsystemet med en begränsning, de måste hinna påbörja sina studier på nationellt program på gymnasiet innan de fyller 20 år. Ingen ersättning från Migrationsverket ges ut för dessa elever. Kostnadmässigt ska de täckas av den ram som tilldelas gymnasieskolan.

Om regeringen tillskjuter medel eller får igenom ny lagstiftning?

Det enda jag kan hitta kring detta är ett utkast till en lagrådsremiss "En ny möjlighet till uppehållstillstånd" samt en debattartikel på Regeringskansliet "Extra pengar i budgeten till de ensamkommande" som är skriven av biträdande finansminister Per Bolund i Svenska Dagbladet den 16 september 2017.

I utkastet till lagrådsremissen "En ny möjlighet till uppehållstillstånd" föreslås att en utlänning som har fått, eller annars skulle få, ett beslut om utvisning ska kunna beviljas ett uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå om

- utlänningens första ansökan om uppehållstillstånd har registrerats hos Migrationsverket med registreringsdatum den 24 november 2015 eller tidigare,
- det för utlänningen har, eller borde ha, anvisats en kommun som ska ordna boendet,
- beslutet om utvisning har fattats, eller annars skulle fattas, 15 månader eller senare från registreringsdatumet men tidigast den 20 juli 2016,
- beslutet om utvisning har fattats, eller annars skulle fattas, när utlänningen är 18 år eller äldre,
- utlänningen befinner sig i Sverige när ansökan om uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå görs, och
- utlänningen studerar eller har för avsikt att studera i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan, på heltid på en annan motsvarande utbildning eller på heltid på en sammanhållen yrkesutbildning inom komvux eller sårvox.

En ansökan om ett sådant uppehållstillstånd föreslås endast få göras under en begränsad tid och vid ett tillfälle.

Utkastet till lagrådsremiss innehåller också förslag om att anpassa bestämmelserna om uppehållstillstånd för studier på gymnasienivå så att studier på sammanhållna yrkesutbildningar inom vuxenutbildningen eller liknande utbildningar inom introduktionsprogram i gymnasieskolan kan ge samma möjlighet till uppehållstillstånd som studier på ett nationellt program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2018.

Om jag tolkar detta rätt, så handlar de om de EKB som registrerades innan 24 nov 2015, och som fått utvisningsbeslut mellan den 20 juli 2016 och 24 februari 2017. Utvisningsbeslutet ska de ha fått när de är 18 år eller äldre. De ska befinna sig i Sverige när det gör en ansökan om uppehållstillstånd för studier på gymnasieskola.

Hur många elever detta skulle röra sig om är mycket svårt att säga, och svårt att veta eftersom Migrationsverket av sekretesskäl inte lämnar ut dessa uppgifter. Om lagrådsremissen passerar lagrådet i föreslagen form, så återstår frågan: Hur ska ansökningsförfarandet gå till? Hur ska beslutsprocessen se ut och hur lång tid kommer den att ta? Vi befinner oss då mitt i sommaren med allt vad det innebär, och sen är det inte många dagar kvar till skolstart! I ett remissvar från Rådgivningsbyrån på den aktuella lagrådsremissen säger man att:

”Rådgivningsbyrån anser att det bör framgå av lagförslaget hur ansökningsförfarandet ska hanteras om personen fortfarande befinner sig i asylprocessen, dvs. de situationer där en person omfattas, eller kan komma att omfattas, av lagförslaget men där ett lagkraftvunnet utvisningsbeslut ännu inte finns.”

När det gäller sammanhållna yrkesutbildningar på yrkesprogram som också föreslås, så praktiserar vi ju redan detta. De elever som påbörjar en ny studieplan på Yrkesintroduktion,¹ har rätt att gå klart den utbildningen om den påbörjades innan den nyanlända eleven fyllde 18 år. Om förslaget går igenom, och det finns elever som får ett uppehållstillstånd genom den nya lagstiftningen, så kan de förstås söka till de platser vi har på yrkesintroduktion, men frågan är om de kommer att hinna.

¹ Vilket är lika med en sammanhållen yrkesutbildning på Introduktionsprogram

Det är intressant att ta del av den remiss som SKL har skrivit till förslaget. Man ställer sig positiv till idén om utökade möjligheter för uppehållstillstånd, men är kritisk till den bristfälliga konsekvensanalys som gjorts när det gäller kostnader som i så fall kommer att landa på kommunerna samt identifiering av målgruppen.

<https://skl.se/download/18.339b8fb516193c51974a6743/1519149592230/SKL-18-00631-Yttrande%20+%20Res%20+%20SY-WEBB.pdf>

I den debattartikel som jag hänvisade till tidigare – ”Asylsökande mellan 18 och 20 år får möjlighet att påbörja sina studier på ett nationellt gymnasieprogram”, så skriver biträdande finansminister Per Bolund:

”Det finns elever som studerat på introduktionsprogram och blivit behöriga till nationellt program medan de är asylsökande. Kommunerna har idag möjlighet att erbjuda utbildning till dessa. Regeringen vill säkerställa att den möjligheten kan utnyttjas och inte väljs bort av resursskäl. Därför tillförs 11 miljoner kronor per år så att statlig ersättning framöver ska kunna betalas ut för denna elevgrupp.”

Här kan man ju då ställa sig frågan: Regeringen vill *säkerställa* – är detta något som föreslås i kommande budgetproposition, och hur kan vi i så fall lita på att det kommer att gå igenom, speciellt i ett valår? Elva miljoner kronor är inte särskilt mycket pengar. En snittkostnad för en elevplats är idag ca 120 000 kronor. Om vi har fem elever som skulle vara behöriga till nationellt program, skulle det motsvara en ungefärlig kostnad på 600 000 kronor, så Strömbackas del av de elva miljonerna skulle teoretiskt sett utgöra drygt en tjugondel av den totala satsningen. Det verkar inte rimligt att elva miljoner skulle täcka nationens totala kostnader för nyanlända som gjort sig behöriga till gymnasiet. Istället bör man nog se det som en möjlighet till bidrag för, eller tillskott till utbildning för dessa elever.

Britta Dahlen
Gymnasiechef
Utbildningsförvaltningen